

Üniversite Kütüphanelerinde Kişisel Veriler: Ankara'daki 15 Üniversite Kütüphanesindeki Uygulamaların Analizi*

Personal Data in University Libraries: Analysis of Practices in 15 University Libraries in Ankara

Dilan Şerife Şişkin** ve Tolga Çakmak***

Öz

Üniversite kütüphaneleri hizmet verdiği kullanıcı grubunun bilgi ihtiyaçlarının karşılanmasında sorumlulukları bulunan kurumlardır. Diğer kütüphane türlerinde olduğu gibi üniversite kütüphanelerinde de oluşturulan kullanıcı kayıtları bireyi tanımlayabilecek hatta bilgi arama davranışlarıyla da ilişkilendirilebilecek düzeyde kişisel verilerden oluşabilmektedir. Bu noktada üniversite kütüphanelerindeki kullanıcı verilerinin izinsiz ve yetkisiz kullanıma karşı korunması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada, üniversite kütüphanelerinin kişisel verilerin korunmasına yönelik uygulamalarının betimlenmesi amaçlanmıştır. Belirlenen amaç çerçevesinde çalışmada öncelikle konuyla ilgili literatürden hareketle Ankara'da bulunan 15 üniversite kütüphanesinin kişisel verilerin yönetimine dönük uygulamaları, yöneticilerle yapılan görüşmelerle analiz edilmiştir. Bulgular, kütüphanelerde kayıt altına alınan kullanıcı verilerinin farklılık gösterdiğini ve kütüphanelerin yaklaşık yarısında kullanıcılardan kişisel verilerinin toplanmasına ve işlenmesine yönelik onaylarının alınmadığını ortaya koymuştur. Araştırmanın sonucunda, üniversite kütüphanelerinde kullanıcılara yönelik kişisel verilerin toplanması, kaydedilmesi, sınıflandırılması, işlenmesi, tutulması ve saklanması ve kullanıcılardan kişisel verilerin işlenmesine yönelik onaylarının alınması noktasında eksiklikler olduğu saptanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Üniversite kütüphaneleri; kullanıcı kayıtları; kişisel veri; kişisel verilerin korunması.

* Bu çalışma, Dilan Şerife Şişkin'in 2020 yılında Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalında Dr. Öğr. Üyesi Tolga Çakmak danışmanlığında yürüttüğü yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

**Yüksek Lisans Mezunu, Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü. E-posta: dilansiskin@hacettepe.edu.tr
Graduate Student, Hacettepe University Department of Information Management, Turkey.

*** Dr. Öğr. Üyesi, Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü. E-posta: tcakmak@hacettepe.edu.tr
Assist. Prof., Hacettepe University Department of Information Management, Turkey.

Abstract

University libraries are the institutions that have responsibilities in meeting the information needs of the user groups they serve. As is in other library types, the user records created in university libraries can consist of personal data that can identify the individuals and these data can be linked with individuals' information-seeking behaviors. At this point, the protection of personal data in university libraries from unauthorized access and use is a necessity for these libraries. This study aims to describe the practices carried out in university libraries related to the protection of personal data. According to determined aim, practices about the management of personal data in 15 university libraries in Ankara are analyzed by interviews conducted with library directors. The results have revealed that the personal data recorded in the libraries shows the variety and the user consent for personal data collection and processing is not obtained in almost half of the analyzed libraries. In conclusion, it is detected that there are deficiencies in analyzed universities in terms of collecting, recording, classifying, keeping, and storing personal data, and obtaining consent from the users for collecting and processing their personal data.

Keywords: *University libraries; user records; personal data; protection of personal data.*

Giriş

Kurumların günlük işleyişlerinde kullandıkları teknolojilerin yoğun olarak insan-makine etkileşimine dayanması, verilerin elektronik ortamda daha hızlı, daha etkin ve daha kolay bir şekilde üretilmesini, kullanılmasını ve aktarılmasını sağlamıştır. Elektronik ortamın sağlamış olduğu bu avantaj kurumların birçok veriyi kolaylıkla ve hızlı bir şekilde üretmelerine, kayıt altına almalarına ve bu verileri analiz ederek iş süreçlerini geliştirmelerine imkân tanımıştır. Söz konusu veriler arasında kişisel veriler de önemli bir yer tutmaktadır. Kişiye özgü hizmet geliştirme noktasında birçok kurum için fayda sağlayan bu verilerin yetkisiz/izinsiz kullanımı kurumsal boyutta birçok soruna yol açabilmektedir. Bu durum da kurumların ve hatta hükümetlerin dahi kişisel verilerin korunmasına yönelik önlemler almasını gerektirmektedir.

Kişisel verilerin işlenmesi, temini, korunması ve saklanması teknolojik gelişmeler sayesinde daha kolay olmaktadır. Bu nedenle bu verilerin başkaları tarafından yetkisizce kullanılması, aktarılması veri sahibi kişilerin en temel haklarından birisi olan özel yaşamın gizliliğinin ihlal edilmesini farklı boyutlara taşımaktadır (Gökçay ve Arda, 2019, s. 218). Kişisel verilerin korunmasının bir hak olarak düzenlenmesi gerekliliğinin temelinde teknolojik gelişmelerin yarattığı etkilerin yer aldığı ifade eden Dülger'e göre (2018, s. 76), "çok büyük sayılarda verilerin bilgisayar ortamına kaydedilmesi kişisel verilerin hukuka uygun veya aykırı olarak toplanması, işlenmesi ve aktarılması oldukça basit hale gelmiştir". Sınar (2020, s. 35) da "teknolojik gelişmelerin kişisel verilerin toplumsal yaşamdaki önemini ve ağırlığını artırması ile birlikte, kişisel verilere yönelen müdahalelerin düzenlenmesi ve sınırlandırılması noktasında anayasal düzeyde bir himayenin gerekliliğinin" ortaya çıktığını ifade etmiştir. Bununla birlikte, tek başına bir hak olup olmadığı tartışılan kişisel veri kavramı, toplumsal yaşantımıza yön veren insan onuru, vicdan, din ve inanç özgürlüğü, özel haberleşmenin gizliliği gibi birçok etik ilkedен meydana gelmektedir (Dülger, 2018, s. 76). Yapılan tanımlamalar doğrultusunda kişisel veri hem yasal bir hak hem de etik bir davranış olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kurumsal bir yapı olarak üniversiteler öğrencilerin isim, adres, doğum tarihi, sosyal güvenlik numaraları ve finansal bilgileri gibi kişisel verileri bünyesinde tutmaktadır. Bazı üniversitelerde öğrencilerin, öğretim üyelerinin ve fakülteye bağlı personelin kişisel verilerinin ihlal edilmesine yönelik örnekler görülmektedir (Beaudin, 2015, s. 665-666). Söz konusu ihlaller, bilgisayar korsanları tarafından öğrenci kayıt işlemlerinin yapıldığı veri tabanlarına, veri sistemlerine yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Üniversitelerde yaşanan veri ihlallerine bir diğer örnek de Warwick Üniversitesinin sistemlerinin ele geçirilmesidir. Bu olayın dikkat çeken bir yönü ise, bu olaydan etkilenen öğrencilere ve personele ihlallere yönelik herhangi bir bildirim yapılmamasıdır (Martin, 2020). Konuyla ilgili bir diğer örnekte ise Graceland Üniversitesinin yetkisiz bir kullanıcının üniversite çalışanlarının e-posta hesaplarına erişim sağladığını kamuoyuna bildirmesidir (Hashim, 2019). Bu bilgiler ışığında, üniversitelerde kişisel verilerin toplandığı ya da kayıt altına alındığı birimlerden biri olan üniversite kütüphanelerinde kullanıcılara yönelik kişisel verilerin gizliliğinin ve güvenilirliğinin sağlanması oldukça önem taşımaktadır.

Birçok kurumsal yapıda olduğu gibi üniversite kütüphanelerinde de kullanıcı etkileşimi sonucunda bireylerin kişisel niteliklerini tanımlayabilecek kişisel veriler üretilmektedir. Literatürdeki çalışmalarda da belirtildiği üzere bu veriler, kullanıcının adı, soyadı, adresi, araştırma konusu, ödünç aldığı kaynaklar vb. olabilmektedir (Ocaklı ve Soğuksu, 2005; Drobnicki, 1992). Söz konusu veriler ayrıca, yasal düzenlemelere bağlı olan verileri de içerebilmektedir. Bu kapsamda kullanıcı kitlelerine (akademisyen, öğrenci, idari personel gibi) hizmet sunan üniversite kütüphaneleri bir yandan kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılarken diğer taraftan da mesleki etik ilkeler gibi ilkeler çerçevesinde kullanıcılarının gizliliğini sağlama yönünde çaba sarf etmektedir.

Bu çalışmada kişisel veri kavramı, kişisel verilerin korunması, üniversite kütüphanelerinde kişisel verilerin korunması konuları ele alınmaktadır. Bu doğrultuda, literatür çalışmalarından hareket edilerek konunun ulusal ve uluslararası alanda hangi bağlamda ele alındığı belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın bir diğer bölümünde, araştırmanın amacı ve yöntemi hakkında bilgi verilmekte; sonrasında Ankara'daki 15 üniversite kütüphanesinin kişisel verilere yönelik uygulamalarını betimleyen araştırma bulguları paylaşılmaktadır. Son bölümde ise sunulan bulgular çerçevesinde sonuç ve önerilere yer verilmektedir.

Kişisel Verilerin Korunması

Avrupa Konseyince kabul edilen “95/46/EC Sayılı Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Serbest Dolaşımı Bakımından Bireylerin Korunmasına İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi Direktifi”nde kişisel veri, “*tanımlanmış veya tanımlanabilir bir gerçek kişiye (‘veri sahibi’) ilişkin herhangi bir bilgi; tanımlanabilir bir kişi, özellikle bir kimlik numarasına veya fiziksel, fizyolojik, zihinsel, ekonomik, kültürel veya sosyal kimliğine özgü bir veya daha fazla faktöre atıfta bulunularak doğrudan veya dolaylı olarak tanımlanabilen kişi*” olarak ifade edilmiştir (European Commission, 1995). Bu tanım ışığında kişisel veri, hem ilgili bireyin kimliğini doğrudan ortaya koyan verileri içerebilmekte hem de bireyin kimliğini doğrudan göstermeyen ancak herhangi bir başka veriyle/kayıtla ilişkilendirilmesi sonucunda bireyin kimliğinin belirlenmesini sağlayan tüm verileri de içerebilmektedir (Şerefoglu Henkoğlu, 2019, s. 175). Bir diğer ifadeyle, bireyi doğrudan tanımlayan isim, soy isim, kimlik numarası,

doğum tarihi, doğum yeri gibi verilerin yanı sıra, bireyi dolaylı olarak tanımlamayı sağlayan motorlu taşıt plakası, sosyal güvenlik numarası, e-posta adresi, ev adresi, IP (internet protokol) adresi, telefon numarası, konum verisi, kişisel sağlık verileri, fotoğraf, resim, görüntü ve ses kayıtları, parmak izleri, özgeçmiş, hobiler, tercihler, etkileşimde bulunulan kişiler ve grup üyelikleri, aile bilgileri gibi veriler kişisel veri kavramına dâhil edilebilmektedir (Şerefoğlu Henkoğlu, 2019, s. 175). Bu bilgiler ışığında neredeyse tüm kişisel verilerin aynı zamanda kişilik hakkının da bir parçası olduğu söylenebilmektedir (Ömeroğlu, 2020, s. 324).

Günümüzde kullanılan sistemlerin ve uygulamaların önemli bir bölümünün kullanıcı verisi topladığı bilinmektedir. Ancak, hangi verilerin toplandığı, nerelerde kullanıldığı, kiminle paylaşıldığı, toplanan verilerin kişisel veri içerip içermediği gibi konularda belirsizliklerin bulunduğu belirtilmektedir (Ayala, 2018, s. 212). Diğer taraftan gelişen ağ yapılarıyla birlikte büyük boyutlara ulaşan verilerin toplanması, kayıt altına alınması, değerlendirilmesi çok farklı (teknik, etik, hukuki vb.) problemleri de beraberinde getirmektedir (Torunlar ve Özdemirci, 2019, s. 5). Bununla birlikte sosyal ağlar, e-ticaret, e-devlet kullanımının yaygın hale gelmesi kişisel verilerin korunması konusunda da problemlerin oluşmasına yol açmıştır (Henkoğlu, 2017, s. 47). Bireylerin sanal ortamlarda çevrimiçi olarak paylaşım yaptıkları kişisel bilgiler, Eroğlu'nun ifadesine göre (2018, s. 131), "bilgi ekonomilerinde alınıp satılan bir meta" haline dönüşmüştür. Günümüz koşullarında ekonominin bel kemiği olarak nitelendirilen bilgi ise bireylerin izinleri olmaksızın farklı amaçlarla kullanılmaktadır (Şahbaz, Alpaslan ve Sökmen, 2014, s. 4-5). Bu noktada Henkoğlu (2015b, s. 25), kişisel verilerin korunmasına yönelik sorunların temelinde şu unsurların bulunduğunu belirtmektedir:

- Bilgi teknolojileri sayesinde bilginin kontrolsüz ve hızlı bir şekilde çoğaltılabilmesi,
- Depolama maliyetlerinin düşük olması nedeniyle gereğinden fazla bilginin kayıt altına alınması,
- Kısa sürede uzak mesafelere transfer edilebilmesi,
- Tehditlere karşı korunamayan bilgilerin kısa süre içinde sınırsız sayıda kişinin erişimine açık hale gelmesi,
- Bu sürecin kontrol dışına çıktığı andan itibaren geri dönüşü olmayan sonuçlar doğurabilmesi yer almaktadır.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımının gün geçtikçe artması, farklı iletişim kanallarının ve farklı elektronik cihazların hayatımızda daha fazla yer bulması, kişisel verilere farklı yollardan ulaşılmasını da kolaylaştırmaktadır. Bu durum, en temel insan hakları arasında yer alan kişisel verilerin korunmasının ulusal ve uluslararası birtakım standartlarla beraber ele alınmasını gerektirmiştir (Kutlu ve Kahraman, 2017, s. 47). Bu bağlamda, ülkeler bilim ve teknolojiye ilerleme noktasında kişisel verilerin korunmasına yönelik adımlar atabilmektedir. Türkiye'nin de birçok ülkede olduğu gibi hukuksal düzenlemelerle, bilim ve teknoloji politikalarıyla kişisel verilerin korunmasına yönelik yaklaşımları bulunduğu bilinmektedir.

1982 Anayasası ile kişisel verilerin korunmasına yönelik ilk adımını atan Türkiye, ilerleyen yıllarda, kişisel verilerin korunması, toplanması ve erişilmesi konusunda çeşitli hukuksal normlar hazırlamıştır. Ancak, konuya yönelik bütüncül bir yasanın olmayışı Türkiye'yi kişisel verilerin korunmasına yönelik yeni bir yasa hazırlamaya yöneltmiştir

(Şişkin ve Çakmak, 2019, s. 472-475). 26 Aralık 2014 tarihinde “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı” hazırlanarak Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulmuştur. 24 Mart 2016 tarihinde kanunlaşan tasarı, 7 Nisan 2016 tarihinde, “6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu” başlığıyla 29677 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Kişisel Verileri Koruma Kurulu, t.y., s. 16; Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, 2016). Bu noktada 2016 yılında çıkarılan 6698 sayılı Kişisel Verileri Koruma Kanunu’nun önemli bir kilometre taşı olduğunu söylemek mümkündür. Kanun çerçevesinde kişisel verileri işleyen, toplayan ve aktaran kurum ve kuruluşların verileri işlenen kişiye (ilgili kişi) karşı aydınlatma yükümlülüğü bulunmaktadır. Ayrıca kanunda, verilerin hukuka aykırı olarak işlenmesini, erişilmesini önlemek ve muhafazasını sağlamak gibi veri güvenliğini sağlamaya yönelik koşullar yer almaktadır (Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, 2016). Bu konu çerçevesinde bir kurum olarak nitelendirilen üniversitelerin de kişisel verilerin işlenmesi, silinmesi, aktarılması gibi işlemlere yönelik kurallarını 6698 sayılı Kanun’un ilkelerine bağlı kalarak hazırlamaları gerekmektedir.

Üniversite Kütüphanelerinde Kişisel Verilerin Korunması

Kişisel verilerin korunması, birçok alanda olduğu gibi Kütüphanecilik ve Bilgi Bilimi disiplini de uzun bir süredir araştırılan konulardan biridir (Johnson, 1989; Noh, 2017, s. 56; Nicholson ve Smith, 2007, s. 1198; Kim ve Noh, 2014; Maceli, 2019, s. 19). Bu kapsamda literatürde kullanıcı ve kütüphane kayıtlarının gizliliği (Drobnicki, 1992; Connolly, 2018; Bowers, 2006; Johnson, 1989), öğrencilerin gizliliğe yönelik farkındalıkları (Sutlieff ve Chelin, 2010; Johns ve Lawson, 2005), kütüphanecilerin düşünce özgürlüğüne yönelik perspektifleri ile kütüphanecilerin bilgi ve internet gizliliğine ilişkin tutumları (Oltmann, 2017; Cotter ve Sasso, 2016) gibi konular ele alınmıştır.

Üniversite kütüphanelerinde gizlilik, kullanıcı kayıtlarının gizliliği olarak ele alınmaktadır. Kütüphanelerde kullanıcı gizliliği, “*kullanıcının araştırma konusunun, elde ettiği bilgilerin, kütüphane personeline yönelttiği soruların, ödünç aldığı kütüphane kaynaklarının, kullandığı web sitelerinin ya da kişisel bilgilerinin hiçbir koşul altında başkaları ile paylaşılmaması*” şeklinde tanımlanmaktadır (Ocaklı ve Soğuksu, 2005, s. 222). Bu noktada kütüphanede kullanıcı ile ilişkilendirilen tüm verilerin, kişisel verilerin korunması kapsamına dahil edilebildiğini söylemek mümkündür. Kişisel verilerin korunması kapsamına dâhil edilebilen kullanıcı bilgilerinin kullanılması ise bilgi gizliliğinin ihlalini ifade etmektedir. Bu bağlamda bilgi gizliliği kütüphanelerde kullanıcıların bilgilerinin gizli tutulmasını kapsamaktadır. Diğer bir ifadeyle bilgi gizliliği (information privacy), kütüphanelerde hizmetlerin, programların ve koleksiyonların iyileştirilmesi için kütüphane tarafından kullanıcı bilgilerinin kullanımı ile ilgili etik konular olarak tanımlanmaktadır (Tsompanakis, 2014, s. 5). Bu ifadeyi daha iyi bir şekilde tanımlayacak olursak kullanıcıların bilgi gizliliği, yargılanma ve cezalandırılma korkusu olmadan herhangi bir kitabı okuma ve sorgulama hakkıdır (Caldwell-Stone, 2012).

Kütüphaneler, bireylerin herhangi bir bilgiye erişme, bu bilgiyi elde etme ve kütüphaneyi kullanma özgürlüğü üzerine inşa edilmiş kurumlardır. Genel olarak bireyler kütüphaneleri, araştırma yapabilecekleri, bilgi bulabilecekleri, soru sorabilecekleri, bilgi kaynaklarından yararlanabilecekleri ve daha birçok konuda rahatça, güvenli ve gizli bir şekilde çalışma yapabilecekleri ortamlar olarak görmektedir. Bu bağlamda kullanıcının bilgi

ile etkileşimine yönelik kayıtların gizliliğinin sağlanamaması kullanıcıların kütüphane kullanımını olumsuz etkileyecek bir durum olarak nitelendirilmektedir (Bowers, 2006, s. 377). Diğer taraftan kütüphanelerde yapılandırılan bütünlük kütüphane sistemleri, elektronik kaynaklar, kütüphane web siteleri, elektronik danışma hizmetleri, ödünç verme sistemleri ve proxy gibi bir dizi sistemin ve hizmetin kullanıcı verisi ürettiği bilinmektedir. Bu noktada söz konusu verilerin kolaylıkla harmanlanabilir, düzenlenebilir ve birden çok amaç için kullanılabilir nitelikte olduğu belirtilmektedir (Coombs, 2004, s. 493). Ayrıca, ilk dönemlerde şifrelenmemiş veri transferi protokolleriyle yapılan kullanıcı işlemlerinin ticari firmalar için kütüphane sistemlerine erişim sağlayabilecek güvenlik açıkları oluşturduğu vurgulanmış; kütüphane sistemlerinde kullanıcı ile ilişkilendirmeyi engelleyecek (de-linking) uygulamaların yapılandırıldığı ifade edilmiştir. Ayrıca kullanıcıların kişisel özelliklerine yönelik kayıtların oluşması bağlamında çok sayıda etkinliğin bulunduğunu söylemek mümkündür. Nitekim ödünç alma verilerinden arama kayıtlarına, fotokopi ve çoğaltma taleplerinden görsel işitsel materyal kullanımına kadar birçok işlem kişiyi tanımlamada da kullanılabilir verilerin oluşmasına olanak tanımaktadır (Drobnicki, 1992, s. 4). Bu konuyla ilgili olarak üniversite kütüphanelerinde kişisel verilerin korunması ile ilgili aşağıdaki uygulamaların gerçekleştirilmesi gerektiği önerilmektedir (Coombs, 2004, s. 497):

- Veri saklama ve kullanma gibi konuları ayrıntılı bir şekilde kapsayan bir gizlilik politikasının oluşturulması,
- Gizlilik sorunlarına yönelik eğitimlerin ve farkındalık geliştirmeye yönelik etkinliklerin düzenlenmesi,
- Kütüphanede toplanan ve kullanıcılara yönelik elde edilen verilerin etkin yönetimi için gerekli mekanizmaların yapılandırılması.

Kütüphaneler bilgi hizmetleri geliştirebilmek veya kütüphane uygulamalarında karar vermeyi destekleme için kullanıcı kayıtlarını çeşitli tekniklerle (otomasyon sistemlerinden, veri tabanı istatistiklerinden gibi) elde edip kullanıcıların bilgi arama davranışlarının ve kütüphane kaynaklarına olan ilgilerinin belirlenmesinde uzun bir geçmişe sahip olan kurumlardır. Gelişen teknoloji, veri toplama mekanizmaları, toplanan verinin hızlı ve kolay paylaşımı kütüphane kullanıcıları arasında çevrimiçi gizlilik ve toplanan verilerin farklı amaçlarla kullanımı konusunda endişe yaratabilmektedir (Johns ve Lawson, 2005, s. 486). Bu bağlamda kütüphanelerin ve kütüphanecilerin, kullanıcıların gizliliği ile kütüphane hizmetlerinin geliştirilmesi için kullanıcı verilerinin kullanımında dengeyi sağlayacak bir yaklaşımı benimsemeleri gerekli görülmektedir (Coombs, 2004; Bailey, 2018).

Konuyla ilgili olarak uluslararası kapsamda Kütüphanecilik ve Bilgi Bilimi disiplindeki derneklerin de kütüphanelerde kişisel verilerin korunması ile ilgili yönlendirici roller üstlendikleri ve bu konuda politikalar geliştirdikleri dikkati çekmektedir. Bu kapsamda Amerikan Kütüphane Derneği (American Library Association - ALA), tarafından yayımlanan ve kütüphane kayıtlarının gizliliğine değinen çeşitli politika belgelerinin olduğu görülmektedir. Bu belgeler arasında Kütüphane Hakları Bildirgesi (Library Bill of Rights), Kütüphaneciler için Etik Kurallar (Code of Ethics for Librarians) ve Kütüphane Kayıtlarının Gizliliği Politikası (Policy on Confidentiality of Library Records) önemli bir yer tutmaktadır (Coombs, 2004, s. 493). Söz konusu politikaların dışında ALA kütüphanelerde kullanıcı gizliliğini korumak için şunları önermektedir (ALA, 2014, s. 7):

- Kişisel verilerin izlenme, toplanma, ifşa ve paylaşılma derecesinin sınırları belirlenmelidir.
- Kamera kayıtları gibi metin olmayan kayıtlar da dahil olmak üzere, gereksiz kayıtlar oluşturmaktan kaçınılmalıdır.
- Bir kullanıcının kişisel verileri yalnızca gerektiğinde kütüphanenin verimli çalışabilmesi için kaydedilmelidir.
- Kütüphanenin verimli çalışabilmesi için gerekli olmayan kayıtlar (hizmet sunumunda ya da iş süreçlerinde ihtiyaç duyulmayan bilgiler) tutulmamalıdır.
- Kişisel verileri kamuya açık hale getiren kütüphane uygulamalarından ve prosedürlerinden kaçınılmalıdır.
- Kullanıcı kayıtları yerel bir sunucuda tutulmalıdır.
- Kişisel veriler buluta veya üçüncü taraf bir sunucuya aktarılmamalıdır.

Kütüphanelerde tutulan kullanıcı kayıtlarının bireylerin niteliklerini taşıyabilecek kişisel verilerden oluşmasından dolayı hassas ve kritik bir değer taşımaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisinin (DDO) 2020 yılında yayınlamış olduğu rehberde de kritik nitelikteki verilerin yerel sunucularda tutulması gerektiğine ve bu verilerin üçüncü taraf bir sunucuya aktarılmaması gerekliliğine değinilmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, 2020, s. 211-212).

2018 yılında Kolej ve Araştırma Kütüphaneleri Derneği (Association of College and Research Libraries - ACRL) ise konuyla ilgili olarak yükseköğretimde kütüphaneler için dokuz temel ilkeyi betimleyen bir çalışma yayınlamıştır. Bu ilkeler içerisinde, kullanıcı kayıtlarının gizliliğinin sağlanmasına yönelik ifadeler de yer verildiği görülmektedir (ACRL, 2018, s. 10). Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kurumları Federasyonu'na (International Federation of Library Associations – IFLA) (2017) sunulan bir bilgilendirme metninde ise kütüphanelerde kişisel verilerin korunmasına ilişkin olarak şu öneriler yer almaktadır:

- Kişisel verilerin işlenmesi ve kullanılması süreçlerinde yasal dayanak oluşturulmalıdır.
- Kişisel verilerin işlenmesine ilişkin gerekçeleriniz mevzuata, görev ve sorumluluklarınıza ve kütüphane yöneticisinin onayına dayanıyorsa tüm faaliyetleriniz belirlenmelidir.
- Kişisel verilerin aydınlatma metinlerinde yer alan kullanım onayına güveniyorsanız, öncelikle kullanıcıların kişisel verilerini kullanma ile ilgili hüküm ve koşullarınızın herhangi biri tarafından kolayca erişilebilir ve anlaşılabilir olduğundan emin olunmalıdır. İkinci olarak, bir kullanıcının kişisel verilerini tam olarak ne için kullandığınızı açık bir şekilde açıkladığınızdan haberdar olunmalıdır.
- Tüm kütüphaneler, kişisel verilerin kullanma amacını, depolanan kişisel verilerin kategorilerini, kişisel verilerin silinmesi için zaman sınırlarını, kişisel verilerin korunmasına yönelik teknik ve organizasyonel önlemleri vb. belirten yazılı kayıtlara sahip olmalıdır. Talep üzerine bu tür bilgiler uygun veri koruma yetkililerine verilmelidir.
- Kişisel verilerin işlenmesi ile ilgili süreçler gözden geçirilmelidir.
- Kişisel verilerin sağlanması veya kaldırılması gibi sorumlulukların farkında olunmalıdır.

- Kütüphanelerde kullanıcıların kişisel bilgilerinin nasıl kullanıldığını açıklayan bir düzenleme bulunmalıdır.

Üniversite kütüphanelerinde kişisel verilerin korunması ile ilgili araştırmalarda incelenen konulardan biri kütüphane yöneticileri ve kütüphane personellerinin farkındalıkları, uygulamaları ve yaklaşımlarıdır. Bu noktada 1997 yılında İngiltere'deki üniversite kütüphanelerindeki yönetici ve personeli üzerinde gerçekleştirilen bir araştırmada her iki grubun da veri koruma yönetimi ile ilgili konularda yeterli düzeyde bilgi sahibi oldukları tespit edilmiştir (Davies, 1997). Bir diğer çalışmada ise kütüphanelerin kullanıcı gizliliğini korumaları gerektiği dile getirilmiştir (Coombs, 2004). Amerika Birleşik Devletleri'nin Vermont eyaletindeki halk ve üniversite kütüphanelerindeki yöneticiler üzerinde gerçekleştirilen bir araştırmada ise üniversite kütüphanelerindeki yöneticilerin kütüphanelerde gizlilik politikasının geliştirilmesi noktasında yardıma ihtiyaçlarının olduğu belirlenmiştir (Magi, 2008). Kanada'daki üniversite kütüphanelerinde görev yapan kütüphaneciler üzerinde gerçekleştirilen bir diğer araştırmada ise kütüphanecilerin kullanıcı gizliliğinin son derece önemli bir konu olduğunu düşündükleri vurgulanırken arama motorlarındaki kişisel bilgilerin ve arama kayıtlarının şirketler tarafından paylaşılmasından endişe duydukları belirtilmiştir (Tummon ve McKinnon, 2018). Diğer taraftan kütüphanecilerin, kullanıcıların anonim olarak bilgi ihtiyaçlarını karşılamalarında önemli rollerinin olduğu ve bu noktada kütüphanecilerin gizlilik profesyonelleri olarak nitelendirilebileceği ifade edilmektedir (Singley, 2020).

Üniversite kütüphanelerinde kişisel verilerin korunmasına yönelik araştırmalarda kullanıcıların da incelendiği görülmektedir. Bu bağlamda literatürde lisans öğrencilerinin çevrimiçi gizlilik konularına ilişkin bilgi ve algılarını analiz eden çalışmalar yayımlanmıştır. Bu çerçevede gerçekleştirilen bir çalışmada analiz edilen öğrencilerin yarısından fazlasının bir üniversitede ya da kütüphanede sadece onam formu doğrultusunda kişisel bilgilerin toplanması gerektiğini ve öğrencilerin yaklaşık dörtte üçlük bölümünün kişisel bilgilerinin kesinlikle üçüncü taraflarla paylaşılmayacağını düşündükleri belirlenmiştir (Johns ve Lawson, 2005). Lisans öğrencilerinin üzerine yapılan başka bir araştırmada, öğrencilerin üniversite kütüphanelerinde arama verilerinin gizliliği konusundaki tutumları incelenmiştir. Bununla birlikte, öğrencilerin tutumlarının bilgi arama davranışlarını (hangi kaynağı aradığı, ödünç aldığı, indirdiği) nasıl etkilediği araştırılmıştır (Garipey, 2019, s. 23). Araştırma sonuçlarında öğrencilerin çoğunun üniversite kütüphanelerinde veya internette kişisel verilerin gizliliği hususunda bazı endişeleri dile getirdikleri görülürken çoğu öğrencinin bu konuda kütüphaneye karşı genel bir güven duyduğu da anlaşılmıştır. Ayrıca farklı etnik kökenli öğrencilerin kişisel verilerin korunması ile ilgili endişeleri de çalışma kapsamında irdelenmiştir (Garipey, 2019, s. 114-117).

Türkiye'de Üniversite Kütüphanelerinde Kişisel Veriler

Türkiye'de üniversite kütüphanelerinde kişisel verilerin yönetimine yönelik literatür incelendiğinde konuyla ilgili sınırlı sayıda çalışmanın yapıldığını söylemek mümkündür. Bu bağlamda bilgi merkezlerinde çalışanların kişisel verilerin korunması kapsamında uyması gereken davranışların sadece bazı ilkelere yer aldığı ifade edilmektedir (Henkoğlu ve Uçak, 2015, s. 47-48) Söz konusu ilkelere ise Türk Kütüphaneciler Derneği [TKD] tarafından 2008 yılında yayımlanan *Düşünce Özgürlüğü Bildirgesi*, yine TKD tarafından yayımlanan *Mesleki Etik İlkeleri* (2010) ve TKD Sosyal Medya Politikaları Çalışma Grubu tarafından yayımlanan

Kütüphaneler İçin Sosyal Medya Politikası (2018) başlıklı yayında kullanıcı verilerinin gizliliğine yönelik olarak bazı ilkelere yer verilmiştir.

Türkiye’de üniversite kütüphanelerinde kişisel verilerin korunması konusunda sınırlı sayıda araştırmanın bulunduğu görülmektedir (Ocaklı ve Soğuksu, 2005; Henkoğlu, 2015a; Henkoğlu ve Uçak, 2015; Eroğlu, 2018; Şişkin, 2020). Bir araştırmada (Ocaklı ve Soğuksu, 2005), gizlilik kavramı, veri koruma ve gizliliğin tarihi, kütüphanelerde kullanıcı gizliliğine yönelik durumlar ele alınmıştır. Araştırmada, Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu (ANKOS) ve ÜNAK (Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği) e-posta gruplarında olan üniversite kütüphanelerine üç sorudan oluşan bir anket gönderilmiştir. E-posta gruplarında yer alan 79 üniversite kütüphanesinden 29’unun anketi yanıtladığı belirtilen araştırma bulgularına göre, sadece 10 kütüphanede kullanıcı gizliliği politikası bulunmaktadır. Buna karşın 22 kütüphane yöneticisi, kullanıcı gizliliği politikasının kütüphaneler için gerekli olduğunu belirtmiştir. Araştırmada elde edilen bir diğer bulguda ise katılımcıların çoğu kullanıcı gizliliğini etik açıdan önemli bulmuştur (Ocaklı ve Soğuksu, 2005, s. 228-231).

2015 yılında gerçekleştirilen bir diğer araştırmada, üniversiteler için uygulamaya konulabilir yazılı bilgi güvenliği politikasının geliştirilmesi amaçlanmıştır (Henkoğlu, 2015a). Bu kapsamda, üniversitelerin Bilgi İşlem Daire Başkanlığı (BİDB), Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı (KDDDB) ve Personel Daire Başkanlıklarından (PDB) mevcut bilgi güvenliği politikaları, bilgi güvenliği farkındalığı, eğitim durumu ve bilgi güvenliğinin sağlanmasına yönelik mevcut uygulamaların neler olduğu tespit edilmiştir (Henkoğlu, 2015a, s. 9-11). Araştırmanın sonucunda, üniversite kütüphanelerinde elde edilen kişisel verilerin kullanıcı ile ilişkilendirilmeden kayıt altına alındığı ortaya çıkmıştır (Henkoğlu, 2015a, s. 168).

2018 yılında gerçekleştirilen başka bir araştırmada ise Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerinin çevrimiçi ortamlardaki gizlilik ve kişisel verilerin korunmasına yönelik bilinç ve farkındalıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Anket tekniği kullanılarak elde edilen araştırma verilerine toplam 200 öğrencinin 151’i yanıt vermiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, öğrencilerin kişisel verilerin korunması hakkı ve özel hayatın gizliliği gibi hakların bilinçliliği açısından yetersiz seviyede oldukları saptanmıştır (Eroğlu, 2018, s. 136-150).

Kütüphanelerde kişisel verilerin korunmasına yönelik yaklaşımlar meslek etik ilkeleri çerçevesinde de ele alınmıştır. Bu çerçevede kütüphanecilik meslek etiği tanımlarında kişisel verilerin korunmasına değinildiği dikkati çekmektedir. Yılmaz’a göre (2009, s. 3) meslek etiği *“bireylerin/toplumun bilgiye erişimini sağlama ve bilgi gereksinimlerini karşılama insanın değerini koruma adına yapılması ve yapılmaması gerekenlere ilişkin ilke, kural ve normlara dayanak oluşturan değerler”* olarak ifade edilmektedir. Bu bağlamda, bilgi ve belge merkezlerinde mesleki etik, kullanıcıların bilgi erişiminin ve bilgi gereksinimlerinin karşılanmasında kişisel verilerinin korunmasının sağlanması ve söz konusu verilerin gereksiz olarak kullanmasının önlenmesinin sağlanması olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda, Bilgi ve Belge Yönetimi disiplinde meslek etiği konusu altında yer alan literatür çalışmalarında kişisel verilerin ihlal edilmesi ve gizlilik konusuna değinildiği görülmektedir (Toplu, 2007, s. 191; Yılmaz, 2012, s. 766; Özdemir, 2017, s. 72; Kızıllöz, 2017, s. 69; Zan, Yazıcı ve Yazıcı, 2016, s. 5829).

Çalışmamız kapsamında Türkiye’de üniversite kütüphanelerinde kişisel veri uygulamalarının yanı sıra, diğer kütüphane türleri kapsamındaki uygulamalar da incelenmiştir. Bu bağlamda, Türkiye’deki okul, halk, çocuk kütüphaneleri ile Milli Kütüphaneye yönelik örnekler incelendiğinde kütüphanelerde kullanımına ihtiyaç duyulmayacağı düşünülen ya da toplanan diğer verilerden anlaşılacak verilerin de (yaş grubu, nüfusa kayıtlı olduğu il ve ilçe gibi) kayıt formlarıyla¹ kullanıcılardan toplandığı dikkati çekmektedir. Aynı zamanda, halk kütüphanelerinde e-devlet bağlantısı² sağlanarak üye olunabilmektedir. Bu uygulamalarda, kullanıcının uyuğunun, cep telefonunun e-devlet bağlantısı üzerinden doğrudan çekildiği veya söz konusu verilerin (adres, telefon vb.) kullanıcılar için zorunlu kılındığı görülmektedir. Diğer taraftan, kullanıcılardan talep edilen kişisel verilerin işlenmesine ve kullanılmasına yönelik bir onayın da alınmadığı anlaşılmaktadır. Konunun mevzuat tarafında ise yayımlanan yönetmeliklerin kütüphanelerin/kütüphanecilerin rolleri ve sorumlulukları ile kullanıcı hizmetlerine ilişkin bölümlerinde kullanıcı verilerinin işlenmesine, kullanılmasına ve korunmasına yönelik açıklayıcı bir maddenin yer almaması konuyla ilgili bir eksiklik olarak değerlendirilmektedir (Halk... 1982; Milli Eğitim..., 2001; Milli Kütüphane..., 2010).

Araştırmanın Amacı, Kapsamı, Araştırma Soruları ve Yöntemi

Bu araştırmanın amacı, üniversite kütüphanelerinde kişisel verilerin yönetilmesine ve korunmasına dair uygulamaların neler olduğunu saptamaktır. Bu amaç çerçevesinde çalışmamız Ankara’daki üniversite kütüphanelerinde kişisel verilere yönelik uygulamaların analiz edilmesi ile sınırlandırılmıştır. Bu bağlamda araştırma kapsamında yanıt aranan sorular şunlardır:

S1: Üniversite kütüphanelerindeki yöneticiler kütüphanelerinde kişisel verilerin yönetimini (düzenlenmesi, silinmesi, saklanması vb.) nasıl gerçekleştirmektedir?

S2: Üniversite kütüphaneleri kişisel verilerin yönetimine dönük uygulamalarda hangi noktalarda iyileştirmelere ihtiyaç duymaktadır?

Araştırmanın amacı ve soruları doğrultusunda, verilerin toplanabilmesi için betimleme yöntemi kullanılmıştır. Gürbüz ve Şahin’e göre (2018, s. 413) betimleme yöntemi “*elde edilen bulguların düzenlenmesi ve yorumlanması yoluyla araştırma sonuçlarının anlaşılır bir şekilde okuyucuya sunulması*” şeklinde tanımlanmaktadır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma kapsamında Ankara’da bulunan bütün üniversite kütüphanelerinin kişisel verilere yönelik uygulamalarına yönelik verilerin toplanması hedeflenmiştir. Çalışmamızın gerçekleştirildiği dönem itibarıyla Ankara’da bulunan üniversite sayısı 21’dir. Çalışmamızda belirlenen amaçlar ve araştırma soruları çerçevesinde gereksinim duyulan analizleri gerçekleştirebilmek için üniversite kütüphanelerindeki yöneticiler ile yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile veri toplanmıştır. Bu süreçte ilk olarak literatürdeki çalışmalardan da hareketle görüşmelerde kullanılmak üzere 35 sorudan oluşan bir form geliştirilmiştir. Geliştirilen form, üç karar verici (bir daire başkanı vekili, bir daire başkan yardımcısı ve bir kütüphane müdürü) ve bir akademisyen ile 15 Mart 2019 – 26 Nisan 2019 tarihlerinde yapılan

¹ Örneğin bkz. <http://uluskutuphanesi.gov.tr/Eklenti/59303,uye-form-yeni.pdf?0>

² Bkz. <http://adnanotuken.kutuphane.gov.tr/TR-210473/uyelik.html>

ön görüşme ve pilot uygulamalarda kullanılmıştır. Bu görüşmeler çerçevesinde formda yanlış anlaşılabilir ya da yazım hataları ve soru içeriklerine yönelik düzeltilmesi önerilen noktalar tespit edilmiştir. Bu görüşmeler çerçevesinde görüşme formuna son şekli verilmiştir.

Veri toplama aracı olarak geliştirilen ve ön görüşmelerle değerlendirmeleri yapılan yarı yapılandırılmış formunun oluşturulmasının ardından araştırma izinlerinin sağlanmasına yönelik başvuruların yapılmasına başlanmıştır. Bu çerçevede ilk olarak Hacettepe Üniversitesi Etik Kurul Komisyonu tarafından 1 Temmuz 2019 tarihinde araştırmanın yürütülebilmesi için gerekli izin alınmıştır. Ufuk Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'na ise Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından alınan üst yazı ve etik kurul izni ile birlikte araştırma izni başvurusu yapılmıştır. Alınan araştırma izinleriyle birlikte araştırma kapsamında yer alan tüm üniversite kütüphane yöneticileri ile telefon ve e-mail ile görüşme için randevu alınarak her bir görüşmenin gerçekleştirileceği zaman aralığı belirlenmiştir. Bu doğrultuda araştırmamız Ankara'da yer alan 6 devlet ve 9 vakıf üniversite kütüphanesinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılım gösteren üniversite kütüphaneleri şu şekildedir:

Tablo 1

Araştırmaya katılım gösteren üniversiteler

Üniversiteler
Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
Ankara Üniversitesi
Atılım Üniversitesi
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Çankaya Üniversitesi
Gazi Üniversitesi
Hacettepe Üniversitesi
İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi
Lokman Hekim Üniversitesi
Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Ufuk Üniversitesi
Türk Eğitim Derneği Üniversitesi
TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi
Türk Hava Kurumu Üniversitesi
Yüksek İhtisas Üniversitesi

Ankara'da yer alan 21 üniversiteden 6'sı (Anka Teknoloji Üniversitesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Ankara Medipol Üniversitesi, Başkent Üniversitesi, Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi, Ostim Teknik Üniversitesi) ise bu üniversitelerdeki kütüphanelerin kurulum için hazırlık aşamasında olunması, kütüphanelerin henüz yapılandırılmamış olması veya araştırma izin başvurusuna olumsuz yanıt vermelerinden dolayı araştırma kapsamından çıkartılmıştır.

Gerekli izinlerin ve veri toplanacak üniversite kütüphanelerinden ilgili randevuların alınmasının ardından ilgili kütüphane yöneticileri ile görüşmeler yapılarak araştırma verilerinin toplanması aşamasına geçilmiştir. Bu aşamada görüşme formundaki sorular yöneticilere yöneltilerek form doldurulmuş, gerekli yerlerde ise araştırmacı notlarıyla ilgili sorular ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Her görüşmenin yaklaşık iki saatlik bir sürede yapıldığı

araştırmadaki veri toplama süreci (veri toplanacak kurumlara yapılan izin başvurularından itibaren) 29 Nisan 2019 – 23 Eylül 2019 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Yöneticilerin görüşme formuna verdikleri yanıtlar, kodlanarak veri analizi yazılımına girilmiştir. Verilerin sunumunda ise yüzde ve sıklık gibi tanımlayıcı istatistiklere yönelik çıktılardan yararlanılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular üniversite kütüphanelerinde kullanıcılardan hangi verilerin toplandığı, bu verilerin hangi koşullar altında işlendiği, aktarıldığı, silindiği ve kişisel verilerin düzenlenmesine yönelik uygulamalar çerçevesinde oluşturulmuştur. Buna göre ilk olarak üniversite kütüphanelerinde kullanıcılara yönelik olarak toplanan verilerin kişisel veri tanımı kapsamında (bkz. s. 2) neler olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır (bkz. Tablo 2). Bu soruda görüşmelerde yöneticilere kişisel verinin tanımına yönelik bilgilendirme yapılmış sonrasında ise kullanıcılara ilişkin hangi bilgileri kayıt altına aldıklarını belirtmeleri istenmiştir.

Tablo 2

Kişisel veri tanımı kapsamında kütüphanelerde yer alan kişisel veriler (N=14)

Kullanılan veriler	Sayı	Yüzde
Vatandaşlık numarası	13	92,8
Adı Soyadı	13	92,8
İletişim bilgileri (telefon, e-posta)	13	92,8
Adresi	12	85,7
Sicil Numarası	4	28,5
Unvanı	4	28,5
Nüfus bilgileri (yaş, cinsiyet, şehir, aile bilgileri)	4	28,5
Özgeçmiş	1	7,1
Kan grubu	1	7,1
Dili	1	7,1

Kullanıcı ile ilişkilendirilen kişisel verilerin neler olduğunu betimleyen Tablo 2'ye göre üniversite kütüphanelerinde çoğunlukla kullanıcının vatandaşlık numarası (13 kurum), adı soyadı (13 kurum), iletişim bilgilerinin (13 kurum) yer aldığı görülmektedir. Bununla birlikte, kütüphanelerde kullanıcının unvanının (4 kurum), özgeçmişinin (1 kurum), kan grubunun da (1 kurum) birer kütüphanede kayıt altına alındığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda, üniversite kütüphanelerinde kullanıcılara yönelik kişisel verilerin geniş tutulduğu anlaşılmaktadır. Kütüphanelerde kişisel veri tanımı kapsamında kayıt altına alınan bu verilerin yanı sıra, kullanıcı ile ilişkilendirilen başka verilerin de toplandığı bilinmektedir. Bu noktada toplanan diğer verilere ilişkin bulgular Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3
Kütüphane bünyesinde kullanılan kişisel veriler (N=14)

Kullanılan veriler	Sayı	Yüzde
Bölümü/Fakültesi/Enstitüsü	14	100
Öğrenci Numarası	14	100
Kişisel/Kurumsal E-posta Hesabı	12	85,7
Ödünç işlemlerine yönelik bilgiler	12	85,7
Sınıfı	9	64,2
Üyelik kartları	6	42,8
Etkinliklere dair kayıtlar	6	42,8
Kullanıcı adı	5	35,7
Kütüphaneyi kullanma saatleri	4	28,5
Şifre	4	28,5
Tarama oturumları (Search sessions)	4	28,5
Veri tabanı arama kayıtları	4	28,5
Web sayfasına yapılan ziyarete ilişkin kayıtlar	3	21,4
Kişisel bilgisayara ait IP/MAC adresleri	1	7,1
Kullanıcının araştırma konuları/ilgili alanları	1	7,1

Kütüphanelerde birçok işleme yönelik kişisel veriler elde edilmektedir. Bunlardan bazıları arasında kullanıcıların kitap ödünç alıp-verme ve borç işlemlerine yönelik kayıtlarının oluşturulması ve kütüphanenin etkinliklerine yönelik kayıtlarının oluşturulması yer alabilmektedir. Tablo 3'te sunulan bulgular incelendiğinde hemen hemen bütün kütüphanelerde bölüm/fakülte/enstitü bilgisi (14 kurum) ile öğrenci numarası bilgileri tutulmaktadır. Bu verilerin yanı sıra, kişisel/kurumsal e-posta hesabının (12 kurum), öğrencilerin kütüphaneyi kullanma saatlerinin (4 kurum), tarama oturumlarının (4 kurum) da kütüphanelerde kullanıldığı görülmektedir. Tablo 2 ve Tablo 3'ten hareket ederek, üniversite kütüphanelerinde kullanıcılara yönelik elde edilen bilgilerin geniş tutulduğu ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte, üniversite kütüphanelerinde elde edilen kayıtların kişisel verilerin korunması kapsamında korunması gerektiğine ilişkin hassasiyetin bulunmadığı bir araştırmada belirlenmiştir (Henkoğlu, 2015b, s. 135). Üniversite kütüphanelerinde yer alan bu veriler ise farklı şekillerde toplanabilmektedir (Tablo 4)³.

Tablo 4

Kütüphanelerde kişisel verilerin toplanma şekli (N=14)

Veri toplama şekli	Sayı	Yüzde
Üniversitenin farklı bir birimindeki bir sistemden aktararak	11	78,57
Kullanıcı kitlesine sunulan kayıt formları aracılığıyla	7	63,63
Üçüncü parti ⁴ kuruluşlardan ilgili kütüphane sistemine aktararak	1	7,1
Diğer	1	7,1

Birden çok seçeneğin işaretlenebildiği Tablo 4'te yer alan soruya yönelik bulgular incelendiğinde, yöneticilerin kişisel verileri en çok (11 kurum) üniversitenin Personel Daire Başkanlığı (PDB), Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı (ÖİDB) ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığı

³ Araştırmamızda bir üniversite kütüphanesi, kullanıcı verilerini bağlı olduğu üniversitenin merkezi bir sisteminden çekerek kullandığını ve kütüphanenin kullanıcı verilerinin üniversitenin sistemine entegre olduğunu belirtmiştir.

⁴ Bir iş sözleşmesinde veya yasal bir durumda yer alan ana kişilerden biri olmayan ancak, bir konuda rol oynayan kişidir ("Third party", 2020, Madde 1).

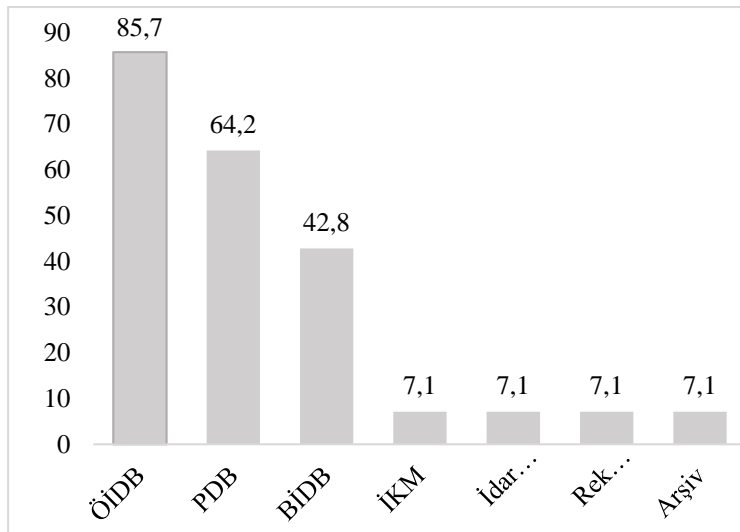
gibi farklı bir birimindeki bir sistemden aktararak topladığı görülmektedir. Bununla birlikte üniversite kütüphanelerinde kişisel verilerin kullanıcı kitlesine sunulan kayıt formları aracılığıyla ve üçüncü parti kuruluşlardan ilgili kütüphane sistemine aktararak topladıkları belirtilmiştir. Konuyla ilgili bir araştırmada da üniversitenin farklı bir birimindeki bir sistemden aktararak kütüphanelerde toplanan verilerin, kütüphane personelinin bu verilerin sahibine karşı sorumluluk hissetmedikleri tespit edilmiştir (Henkoğlu, 2015b, s. 135). Üniversite kütüphanelerinde kişisel verilerin kaydedilmesine yönelik olan bulgularımız ise Tablo 5'te sunulmaktadır.

Tablo 5

Kişisel verilerin kayıt edilmesi (N=15)

Kişisel verinin kayıt altına alınış şekli	Sayı	Yüzde
Kullanıcının üyelik formlarını doldurduğu bir zamanda	8	53,3
Her dönem başında üniversitenin ilgili sistemlerinden otomatik olarak alınmaktadır.	7	46,6
Kullanıcı bilgisi üniversitenin ilgili sistemine kaydedildiği anda kütüphane sistemine aktarılmaktadır.	6	40
Diğer	2	13,3

Üniversite kütüphanelerinde kişisel verilerin en çok kullanıcının üyelik formlarını doldurduğu bir zamanda (8 kurum) kayıt altına alındığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda, kullanıcılara yönelik kişisel veriler her dönem başında üniversitenin ilgili sistemlerinden otomatik olarak (7 kurum) ve kullanıcı bilgisi üniversitenin ilgili sistemine kaydedildiği anda kütüphane sistemine aktararak (7 kurum) alınmaktadır (Tablo 5). Burada, üniversite kütüphanelerinde kişisel verilerin farklı şekillerde kayıt edildiği ön plana çıkmaktadır. Aynı zamanda, üniversite kütüphanelerinin birden çok zamanda kullanıcı verisi kaydettiği ortaya çıkmaktadır (Tablo 5). Araştırmamızda yöneticilere sorulan bir başka soru ise üniversite kütüphanesinde kişisel veri aktardıkları birimlerin hangileri olduğu birden çok seçeneğin işaretlenebilmesi şartıyla olmuştur (Şekil 1).

Şekil 1. Kişisel veri aktarımının gerçekleştiği birimlerin yüzdeleri dağılımı (N=14)

Araştırma bulgularımıza göre, üniversite kütüphanelerinde kişisel veriler en çok ÖİDB (12 kurum), PDB (9 kurum) ve BİDB (6 kurum) arasında aktarılmaktadır. Üniversitelerin

İnsan Kaynakları Merkezi (İKM) (1 kurum), İdari işler birimi (1 kurum) ve rektörlük (1 kurum), arşiv (1 kurum) bölümleri de kişisel verilerin aktarıldığı birimler arasında bulunmaktadır. Tablo 4'te yer alan bulgulara bakıldığında da üniversite kütüphanelerinde kişisel verilerin farklı birimlerden toplandığı ortaya çıkmaktadır. Burada kişisel verilerin kütüphanelere aktarılması ile ilgili sorumluluğun üniversitenin farklı birimlerindeki personelde olduğu görülmektedir. Üniversite kütüphanelerinde kişisel veriler üçüncü parti kurum ve kuruluşlarla da paylaşılabilir. Bu bağlamda, bu kurum ve kuruluşlar üniversite kütüphanelerinde kişisel verilere erişim sağlayabilmektedir (bkz. Tablo 6).

Tablo 6

Üçüncü parti kuruluşların kişisel verilere erişimi (N=15)

Kişisel verilerin paylaşıldığı kütüphane sistemleri	Sayı	Yüzde
Kütüphane otomasyon sistemi	9	60
Kütüphanenin abone olduğu veri tabanı sistemleri	5	33,3
Kütüphane kurumsal arşiv sistemi	3	20
Kapı (giriş-çıkış) turnike sistemleri	2	13,3
Üçüncü parti kuruluşlarla kişisel veri paylaşmıyoruz	4	26,6

Birden çok seçeneğin işaretlenebildiği üçüncü parti ile ilgili soruya verilen yanıtlara göre, üçüncü parti kuruluşlar üniversite kütüphanelerinde kütüphane otomasyon sisteminde yer alan verilere (9 kurum), kütüphanenin abone olduğu veri tabanı sistemlerindeki verilere (5 kurum), kütüphane kurumsal arşiv sistemindeki verilere (3 kurum) ve kapı (giriş-çıkış) turnike sisteminde yer alan verilere (2 kurum) erişim sağlayabilmektedir (Tablo 6). Bu bulgudan hareketle, üniversite kütüphanelerinde üçüncü parti kuruluşların kütüphanenin farklı sistemlerinde yer alan kişisel verilere erişim sağlayabildikleri ortaya çıkmaktadır. Bu noktada ise bu kuruluşlarla kullanıcı verilerinin korunmasına yönelik sözleşmelerin yapılması önem taşımaktadır.

Araştırmada üniversite kütüphanelerinin üçüncü parti kuruluşlar ile gizlilik sözleşmesi yapıp yapmadıkları da araştırılmıştır. Kurumların 6'sı üçüncü parti kuruluşlarla gizlilik araştırması yaptığını belirtirken, 5'i gizlilik sözleşmesi yapmadığını belirtmiştir. Geriye kalan 4 kurum ise kısmen gizlilik sözleşmesi yaptıklarını ifade etmiştir.

Üniversite kütüphanelerinde kişisel verilerin gizliliklerine yönelik sınıflandırmanın yapılması kullanıcı gizliliğinin sağlanması açısından önem taşımaktadır. Kütüphanelerde tutulan kişisel verilerin sınıflanıp sınıflanmadığına yönelik olarak sorulan bir soruda 9 kurum kişisel verilerin sınıflanmasına yönelik bir düzenlemelerinin olduğunu belirtirken, 6 kurum kişisel verilerin sınıflanmasına yönelik düzenlemelerinin olmadığını belirtmiştir.

Üniversite kütüphanelerinde kişisel verilerin sınıflandırılmasıyla ilgili bir diğer önemli olan nokta ise kişisel verilerin sınıflanma şeklidir. Birden çok yanıt seçeneğinin işaretlenebilmesiyle kurumların sekizi kullanıcı grubuna göre (akademisyen, öğrenci, mezun, vb.), ikisi gizlilik derecelerine (tasnif dışı, özel, hizmete özel, gizli, çok gizli) göre kişisel verileri sınıflandırdığını belirtmiştir. Ayrıca bu sınıflandırma işlemi kütüphanelerin ikisi işlem öncelik sıralarına, biri güvenlik hassasiyet düzeylerine göre, biri tür ve özelliklerine göre, biri belge isimleri ve standart dosya planına göre yaptıklarını ifade etmiştir. Henkoğlu'na göre (2015b, s. 137) üniversite kütüphanelerinde kişisel verilerin sınıflandırılarak saklama ve aktarma durumunda olan diğer verilerden ayrılması, şifreleme işlemleri gibi maliyeti yüksek güvenlik önlemleri için ayrılan bütçenin daha verimli

kullanılmasına katkı sağlayacaktır. Araştırmada elde ettiğimiz bulgulara göre kişisel veriler üniversite kütüphanelerinin farklı birimlerinde işlenebilmektedir (bkz. Tablo 7).

Tablo 7

En çok kişisel veri işlenen kütüphane birimleri (N=15)

Birimler	Sayı	Yüzde
Ödünç Verme Birimi	12	80
Elektronik Kaynaklar Birimi	6	40
Sağlama ve Kataloglama Birimi	5	33,3
Kurumsal İletişim Birimi	4	26,6
Basılı Süreli Yayınlar Birimi	4	26,6
Açık Erişim ve Kurumsal Arşiv Birimi	4	26,6
Enformasyon Teknolojileri Birimi	3	20
Danışma Birimi	3	20
Kalite Yönetim Birimi	1	6,6
Satın Alma ve Muhasebe Birimi	1	6,6
Diğer	1	6,6

Tablo 7'ye göre üniversite kütüphanelerinde kişisel veriler, çoğunlukla ödünç verme birimi (12 kurum), elektronik kaynaklar birimi (6 kurum), sağlama ve kataloglama biriminde (5 kurum) işlenirken en az kalite yönetim birimi (1 kurum), satın alma ve muhasebe biriminde (1 kurum) işlenmektedir. Bulgulara göre, üniversitenin farklı birimlerinden aktarılan kişisel verilerin aynı zamanda üniversite kütüphanelerinin farklı birimlerinde de işlendiği görülmektedir. Üniversite kütüphanelerinde kişisel veriler hizmet sunumu, kullanım istatistiği alma, kütüphane güvenliğini sağlama, hizmet geliştirme, koleksiyon güvenliğini sağlama amaçlarıyla kullanılabilir (bkz. Tablo 8).

Tablo 8

Kişisel verilerin kullanım amaçları (N=15)

Kişisel verilerin kullanım amaçları	Sayı	Yüzde
Hizmet sunumu	11	73,3
Raporlama/kullanım istatistiği alma (etki değerlendirme)	11	73,3
Kütüphane güvenliğini sağlama	9	60
Yeni hizmet geliştirme	8	53,3
Koleksiyon güvenliğini sağlama	7	46,6

Kütüphane yöneticilerinin birden fazla seçeneği işaretleyebildiği bir soruda ise kurumların kişisel verileri kullanma amaçlarının neler olduğu belirlenmiştir. Tablo 8'de sunulan bulgulardan üniversite kütüphanelerinde kişisel verilerin en çok hizmet sunumu (11 kurum) ve raporlama/kullanım istatistiği alma (11 kurum) amaçlarıyla kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra, kişisel verilerin kütüphane güvenliğini sağlama (9 kurum), hizmet geliştirme (8 kurum) ve koleksiyon güvenliğini sağlama amaçlarıyla (7 kurum) da kullanıldığı görülmektedir. Yine Tablo 8'e göre, üniversite kütüphanelerinde kişisel verilerin kullanım amaçlarını sıralayabiliriz. Ancak, KVKK kapsamında bu amaçlara bağlı olarak kişisel verilerin ne kadar süre ile muhafaza edileceğinin kütüphanelerde belirlenmediğini söyleyebiliriz (bkz. Tablo 12).

Tablo 9

Kişisel verilerin depolandığı ortamlar (N=14)

Depolama ortamı	Sayı	Yüzde
Kütüphanenin kendi sunucularında	11	78,5
Üniversitenin merkezi sunucularında	8	57,1
Hizmet aldığımız firmanın/şirketin sunucularında	5	35,7
Şifreli korumalı dolaplarda	4	28,5
Şifresiz/korumasız klasör ya da dolaplarda	1	7,1

Kütüphane yöneticilerinin birden fazla seçeneği işaretleyebildiği üniversite kütüphanelerinde kişisel verilerin hangi ortamlarda tutulduğu sorusuna ise kurumların 11'i kişisel verileri kütüphanenin kendi sunucularında tuttuğunu belirtmiştir. Aynı zamanda üniversite kütüphanelerinde kişisel veriler üniversitenin merkezi sunucularında (8 kurum), kütüphanenin hizmet aldığı firmanın sunucularında (5 kurum) ve şifreli korumalı dolaplarında (4 kurum) da tutulduğu görülmektedir. Üniversite kütüphanelerinde kişisel verilerin çeşitli olarak kullanılma ve paylaşılma gerekçelerine yönelik bulgularımız ise Tablo 10'da yer almaktadır.

Tablo 10

Kişisel verilerin kullanılma ve paylaşılma gerekçeleri (N=14)

Kişisel veri paylaşım gerekçesi	Sayı	Yüzde
Üniversite üst yönetimi ya da güvenlikten sorumlu birimler tarafından istenmesi halinde	10	71,4
Yasal çerçevede savcılık tarafından istenmesi halinde	9	64,2
İstatistik amaçlı olarak istenmesi halinde	7	50
Veri sahibinin kendisi hakkında tutulan bilgileri istemesi halinde	5	35,7
Bilgi Edinme Hakkı Kanunu çerçevesinde	4	28,5
Bilimsel araştırmalarda kullanmak şartıyla	3	21,4
Kamu menfaati görülmesi halinde (kişisel haklar gözetilmeksizin)	-	-
Kullanıcı/personel bilgileri hangi sebeple olursa olsun verilmez	1	7,1

Birden fazla seçeneğin işaretlenebildiği üniversite kütüphanelerinde kişisel verilerin kullanılma ve paylaşılma gerekçelerine yönelik olan bir soruya 14 üniversite kütüphanesi temsilcisi yanıt vermiştir. Bu yanıtlara göre sadece bir kurum, kullanıcı ve personel bilgilerinin hangi sebeple olursa olsun paylaşılmayacağını belirtmiştir. Tablo 10'a bakıldığında kütüphane yöneticilerinin özellikle kişisel verilerin korunması konusunda etik değerlere bağlı kalarak üniversite üst yönetimi ya da güvenlikten sorumlu birimler tarafından istenmesi halinde, yasal çerçevede savcılık tarafından istenmesi halinde verilerin paylaşılmasını izin verdikleri anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, kütüphane yöneticilerinin istatistik amaçlı olarak istenmesi halinde, veri sahibinin kendisi hakkında tutulan bilgileri istemesi halinde, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu çerçevesinde kişisel verilerin kullanılmasına ve paylaşılmasına da izin verildiği ön plana çıkmaktadır.

Üniversite kütüphanelerinde kişisel verilerin tutulma sürelerinin belirlenmesi kütüphanelerin depolama maliyetlerinin azaltılmasına yardımcı olacaktır. Bu amaçla, üniversite kütüphanelerinde kişisel verilerin silinmesine yönelik koşullar belirlenmelidir. Araştırma kapsamında kişisel verilerin silinmesine, yok edilmesine ve anonimleştirilmesine yönelik bulgular Tablo 11'de yer almaktadır.

Tablo 11

Kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi ve anonimleştirilmesi (N=15)

İşlem şekli	Sayı	Yüzde
Silme/Yok etme/Anonimleştirme	9	60
Hiçbiri	1	6,6
Diğer	5	33,3

Tablo 11’de yer alan veriler incelendiğinde, 9 kurumun kişisel verilerin kaldırılmasına yönelik olarak silme/yok etme/anonimleştirme işlemlerini uyguladığı görülmektedir. 1 kurum, kişisel verilere hiçbir işlem uygulamadığını belirtmiştir. Diğer seçeneğini işaretleyen 5 kurum ise kişisel verilere pasifleştirme ve yedekleme işlemlerini uyguladıklarını belirtmiştir. Bu konuyla ilgili olarak bir araştırmada da üniversite kütüphanelerinin çoğunun kullanıcı kayıtlarının saklama sürelerini belirlemediği tespit edilmiştir. Bu bağlamda, kütüphanelerde kullanıcı kayıtlarının kullanıcılardan onay alınmadan işlenmesi ve kullanıcılara saklama sürelerine yönelik herhangi bir bilgilendirilme yapılmadan kişisel verilerinin saklanması kişisel veri ihlallerine sebep olacağı düşünülmektedir (Henkoğlu, 2015b, s. 139).

Kütüphane yöneticilerine kullanıcılardan kişisel verilerin işlenmesi için herhangi bir onay alıp almadıkları soru olarak yöneltilmiştir. Kurumların 8’i kullanıcılardan kütüphanede kişisel verilerin işlenmesine yönelik onay almadığını belirtirken, 7’si kullanıcılardan onay aldığını belirtmiştir. Kullanıcılara sorulan onayın ardından kişisel verilerin korunmasına yönelik oluşturulan aydınlatma metninin hangi konuları içerdiği de birden çok seçeneğin işaretlenebildiği bir soru ile yöneticilere sorulmuştur (Tablo 12).

Tablo 12

Aydınlatma metninin içeriği (N=7)

İçerikte değinilen konular	Sayı	Yüzde
Kişisel verilerin tutulma amacı	6	85,7
Kişisel verilerin saklanma süresi	1	14,2
Kişisel verilerin silinmesine yönelik bilgiler	1	14,2
Kişisel verilerin yeniden kullanımına yönelik bilgiler	1	14,2

Tablo 12’ye göre, kütüphanelerde bulunan kullanıcı aydınlatma metnlerinde en çok kişisel verilerin tutulma amacı (6 kurum) yer almaktadır. Buna ilave olarak, kişisel verilerin saklanma süreleri (1 kurum), silinme süreleri (1 kurum) ve yeniden kullanılmasına yönelik bilgiler (1 kurum) de aydınlatma metnlerinin içeriklerinde yer almaktadır.

6698 sayılı KVKK’nin 5. ve 8. maddeleri gereğince üniversite kütüphanelerinde kişisel verilerin kullanıcı onayının alınarak işlenmesi, aktarılması gerekmektedir. Yine, KVKK’nin 10. ve 11. maddelerinde, üniversite kütüphanelerinin kişisel verilerin işlenmesine karşı yükümlülükleri ve kullanıcıların kendi verilerinin güvenliğine karşı sahip olduğu haklar yer almaktadır (Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, 2016). Burada, gerek üniversite kütüphanesi yöneticileri/personeli gerekse kütüphanenin kullanıcıları kişisel verilerinin korunmasına karşı sorumluluklarının ve haklarının farkında olmalıdır.

Sonuç ve Öneriler

Üniversite kütüphaneleri kullanıcıların rahat ve huzurlu bir şekilde araştırma yapabilecekleri, gereksinim duyduğu kaynağa hiçbir sorgulama olmaksızın her ortamdan erişim sağlayabilecekleri bilgi merkezleridir. Bu nedenle, üniversite kütüphanelerinin hizmet sunumu yaparken kullanıcılarının kişisel verilerinin korunmasına dikkat etmeleri gerekmektedir. Bu bağlamda, kişisel verilerin korunması konusunun öncelikle ülke bazında popülerliğinin sağlanması ve konuya yönelik araştırmaların artırılması gerekmektedir. Araştırma sonuçlarımıza göre uluslararası alanda üniversite kütüphaneleri derneklerinin (ALA, IFLA, ACRL) kullanıcı gizliliğine yönelik çalışmalarının fazla sayıda olduğu görülmektedir. Türkiye’de bulunan kütüphanecilik derneklerine baktığımızda ise, daha az sayıda olduğu ortaya çıkmaktadır. 2016 yılında çıkarılan 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunuyla (KVKK) birlikte Türkiye’de konunun giderek önemini artırdığı görülmektedir. Kanun kapsamında üniversite kurumlarının kişisel verilerin işlenmesine yönelik veri sahiplerine karşı bazı yükümlülükleri bulunmaktadır. Kanun’un üniversite kütüphanelerine getirdiği koşullar ise kullanıcıların kişisel verilerinin kullanıcılardan onay alınarak işlenmesi ve verilerin işlenmesine yönelik koşullar hakkında kullanıcıların bilgilendirilmesidir (KVKK, 2016). Bu çalışmada üniversite kütüphanelerinde kişisel verilerin yönetimine dönük uygulamaların betimlenmesiyle konuyla farkındalığın geliştirilmesi ve iyileştirilmesine ihtiyaç duyulan noktaların saptanması hedeflenmiştir.

Üniversite kütüphane yöneticileri araştırma sorularının analiz edilebilmesi için hazırlanan görüşme formunda yer alan bazı sorulara kişisel verilerin korunması ile ayrıntılı bilgi sahibi olmadıklarını belirterek yanıt vermemiştir. Araştırma bulgularında ilk olarak üniversite kütüphanelerinde kullanıcı ile ilişkilendirilmesi halinde tutulan kişisel verilerin kapsamının geniş tutulduğu ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda üniversite kütüphanelerinde kullanılmasına ihtiyaç duyulmayacak kişisel verilerin tutulmaması önem taşımaktadır. Üniversite kütüphanelerinde elde edilen bu kişisel veriler ise en çok ÖİDB’den ilgili kütüphane sistemine aktararak elde edilmektedir. Aynı zamanda, üniversite kütüphanelerinde kişisel veriler, en çok kullanıcının üyelik formlarını doldurduğu bir zamanda kayıt edilmektedir. Üniversite kütüphanelerinde kişisel verilerin gizlilik derecelerine göre sınıflandırıldığı ve bu sınıflandırmaların en çok kullanıcı grubuna göre (öğrenci, akademisyen vb.) yapıldığı da araştırmamız kapsamında belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre üniversite kütüphanelerinde kişisel veriler en çok ödünç verme birimi, elektronik kaynaklar birimi ve sağlama ve kataloglama biriminde işlenmektedir. Bununla beraber, üniversite kütüphanelerinde kişisel verilerin en çok hizmet sunumu ve raporlama/kullanım istatistiği alma amacıyla kullanıldığı araştırmada belirlenmiştir. Bununla birlikte, üniversite kütüphanelerinde kişisel verilerin en çok kütüphanenin kendi sunucularında tutulduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra, kişisel verilerin üniversitenin merkezi sunucularında, hizmet alınan firmanın/şirketin sunucularında ve şifreli korumalı dolaplarda tutulduğu da ortaya çıkmıştır. Araştırma bulgularına göre, üniversite kütüphanelerinde kişisel verilerin üniversite üst yönetimi ya da güvenlikten sorumlu birimler tarafından istenmesi halinde, yasal çerçevede savcılık tarafından istenmesi halinde ve istatistiksel amaçlı olarak istenmesi halinde kullanılmasına ve paylaşılmasına izin verildiği tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, üniversite kütüphanelerinde kişisel veri aktarımının gerçekleştiği birimler en çok ÖİDB, PDB ve BİDB olarak belirlenmiştir. Araştırmamızın bir diğer bulgusunda ise, üniversite

kütüphanelerinde üçüncü parti kuruluşların kütüphane otomasyon sistemi, kütüphanenin abone olduğu veri tabanı sistemleri, kurumsal arşiv sistemi ve kapı (giriş-çıkış) turnike sistemlerine erişim sağlayabildikleri tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarında aynı zamanda, üniversite kütüphanelerinin üçüncü parti kuruluşlarla gizlilik sözleşmeleri yaptıkları ortaya çıkmıştır. Kişisel verilerin kaldırılması süreçlerinde ise yöneticilerin üniversite kütüphanelerinde kişisel verilere en çok silme, yok etme ve anonimleştirme işlemleri uyguladıkları tespit edilmiştir. Bununla birlikte, üniversite kütüphanelerinde kişisel verilerin silinme noktasında yedekleme ve pasifleştirme işlemleri de uygulanmaktadır. Ankara'daki üniversite kütüphane yöneticilerinin çoğu, kütüphanelerde kişisel verilerin işlenmesine ve kullanılmasına yönelik kullanıcılardan onay aldıklarını belirtmiştir. Söz konusu aldıkları onay metinlerinin içerisinde ise en çok kişisel verilerin tutulma amacı belirtilirken, en az olarak kişisel verilerin saklanma sürelerine, silinmesine ve yeniden kullanımına yönelik bilgilerin yer aldığı tespit edilmiştir.

Çalışmadaki ilk araştırma sorusu (S1) bağlamında Ankara'daki üniversite kütüphanelerinin yapılan analiz sonuçlarına göre toplama, kaydetme, sınıflama, işleme, saklama, paylaşma ve silme uygulamalarını yaparak kişisel verilerin yönetimini gerçekleştirdikleri görülmektedir. Araştırmanın ikinci sorusuna (S2) yönelik sonuçlar Ankara'daki üniversite kütüphanelerinde çeşitli kişisel verilerin toplandığını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, üniversite kütüphanelerinde kayıt altına alınan kişisel verilerin minimum seviyede olması ve kullanıcıya yönelik iş süreçlerinde kullanılmayacak olan verilerin toplanmaması gerekli görülmektedir. Bununla birlikte, analizlerin gerçekleştirildiği kütüphanelerin yaklaşık yarısında kullanıcılardan kişisel verilerin işlenmesine ve kullanılmasına yönelik onay alınmamaktadır. Onay alınan kütüphanelerin önemli bir bölümünde ise kullanıcılara sunulan aydınlatma metinlerinin içeriğinde, kişisel verilerin saklanma sürelerine, silinme sürelerine ve yeniden kullanım sürelerine yönelik eksiklikler tespit edilmiştir. Bu bağlamda üniversite kütüphanelerinde kullanıcılara yönelik kişisel verilerin kütüphanelerde nasıl (işlenme, kullanılma ve paylaşılma gibi) ve hangi amaçlarla kullanıldığı, kimlerle paylaşıldığı, saklama sürelerinin neler olduğu konusunda kullanıcıların açık bir şekilde bilgilendirilmesi gerekmektedir. Bu tür bir bilgilendirmenin muhtemel ve müşterek veri ihlallerinin engellenmesi açısından da hem kütüphanelerin hem de kullanıcıların güvenliğinin sağlanmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bunun en iyi koşullarda sağlanabilmesi için de öncelikle Türkiye'nin konu ile ilgili yasal düzenlemeleri temel alınarak üniversitelerin ve üniversite kütüphanelerinin de (6698 sayılı KVKK'de yer alan usul ve esaslara göre) kendi düzenlemelerini oluşturmalarına ihtiyaç olduğunu söylemek mümkündür. Ek olarak üniversitelerde kişisel verilerin elde edilmesine ilişkin herhangi bir düzenleme ve standartların bulunmaması kişisel verilerin korunmasına yönelik bir engel oluşturmaktadır (Henkoğlu, 2015, s. 134). Bu bağlamda incelenen üniversite kütüphanelerinin kişisel verilerin toplanmasına ve korunmasına yönelik uygulamalarda iyileştirmelere ihtiyaç duydukları anlaşılmıştır.

Genel değerlendirme olarak bu çalışmada, Ankara'da yer alan üniversite kütüphaneleri yöneticilerinin kişisel verilerin yönetilmesine yönelik uygulamaları ve mevcut durumu ortaya koyulmuştur. Bununla birlikte, çalışmamızın literatür bölümünde yer alan uluslararası çalışmalara bakıldığında, Türkiye'nin bu konuda bilinç ve farkındalığının az olduğu ön plana çıkmıştır. Aynı zamanda, Türkiye'de kişisel verilerin korunmasına yönelik bir kanunun

varlığı dört yıllık süre (2016- 2020) zarfında uygulamacıların ve akademisyenlerin konuya yönelik ilgisini artırarak çift taraflı bir bilinç oluşturulmasına vesile olmuştur (Taştan, 2019). Bununla beraber, 2017 yılında Kişisel Verileri Koruma Kurumunun faaliyete geçmesiyle kamu kurum ve kuruluşlarının, derneklerin, kişisel verilerin korunmasına yönelik uygulamaları ve faaliyetleri artış göstermiştir. Bu bağlamda, kişisel verilerin gerektiği kadar korunabilmesi için hem ulusal hem de uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından eğitim, farkındalık ve bilgilendirme çalışmaları yapılmalıdır. Söz konusu çalışmalarda, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'ndaki koşullar göz önünde bulundurularak bireylerin hakları ve yükümlülükleri, kişisel verilerin işleme şartları, kişisel verilerin ihlali durumunda kime başvuracağı açıkça anlatılmalıdır (Yıldırım, 2019, s. 130). Araştırmamızın bulgularından hareketle üniversite kütüphanelerinde kişisel verilerin korunması ile ilgili olarak önerilerimiz şu şekildedir:

- Birer karar verici pozisyonunda olan kütüphane yöneticilerinin öncelikle kişisel verilerin elde edilmesi, toplanması, aktarılması, saklanması ve silinmesi ile ilgili yazılı metinlerini oluşturması gerekmektedir. Daha sonra ise, söz konusu metin çerçevesinde kullanıcıların kişisel verilerinin işlenmesine yönelik aydınlatma metinlerini oluşturması gerekmektedir.
- Kullanıcılara yönelik aydınlatma metinleri hazırlanmalı veya mevcut aydınlatma metinleri gözden geçirilmelidir.
- Üniversite kütüphanelerinde kişisel verilerin korunmasına yönelik personele ve kullanıcılara farkındalık eğitimleri verilmelidir.

Sonuç olarak araştırmada Ankara'daki üniversite kütüphanelerinin kullanıcılara yönelik kişisel verilerin korunmasında düzenlemelerin ve uygulamaların kütüphaneler arasında farklılıklar gösterdiği anlaşılmıştır. Konuyla ilgili uygulamaların ve düzenlemelerin geliştirilmesi ve mevcut uygulamaların iyileştirilmesi için gelecek araştırmalarda konunun çok yönlü olarak (uygulama kararının verilmesi, verilen kararın uygulanması ve uygulamadan etkilenenler bağlamında) ele alınması önemli görülmektedir.

Kaynakça

- Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi. (2020). *Üyelik*. Erişim adresi: <http://adnanotuken.kutuphane.gov.tr/TR-210473/uyelik.html>
- American Library Association. (2014). *Privacy tool kit*. Erişim adresi: http://www.ala.org/advocacy/sites/ala.org.advocacy/files/content/privacyconfidentiality/toolkits_privacy/Privacy%20Tool%20Kit_January2014.pdf
- Association of College and Research Libraries. (2018). *Standards for libraries in higher education*. Chicago, Illinois. Erişim adresi: <http://www.ala.org/acrl/sites/ala.org.acrl/files/content/standards/slhe.pdf>
- Ayala, D. (2018). Shore to shore: How Europe's new data privacy laws help global libraries and patrons. *International Information & Library Review*, 50(3), 212-218. doi: 10.1080/10572317.2018.1491692
- Bailey, J. (2018). Data protection in United Kingdom library and information services: Are we ready for General Data Protection Regulation? *Legal Information Management*, 18(1), 28-34. doi: 10.1017/S1472669618000063
- Beaudin, K. (2015). College and university data breaches: Regulating higher education cybersecurity under state and federal law. *Journal of College and University Law*, 41(3), 657-696. Erişim adresi: <https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/jcolunly41&id=691&collection=journals&index=#>
- Bowers, S. L. (2006). Privacy and library records. *The Journal of Academic Librarianship* 32(4), 377-383. doi: 10.1016/j.acalib.2006.03.005
- Caldwell-Stone, D. (2012, 29 Mayıs). A digital dilemma: Ebooks and users' rights. *American Libraries Magazine*. Erişim adresi: <https://americanlibrariesmagazine.org/2012/05/29/a-digital-dilemma-ebooks-and-users-rights/>
- Connoly, M. (2018). *User privacy: a practical guide for librarians*. London: Rowman & Littlefield.
- Coombs, K. A. (2004). Walking a tightrope: Academic libraries and privacy. *Journal of Academic Librarianship*, 30(6), 493-497. doi: 10.1016/j.acalib.2004.08.003
- Cotter, K. ve Sasso, M. D. (2016). Libraries protecting privacy on social media. *Pennsylvania Libraries: Research & Practice* 4(2), 73-89. doi: 10.5195/palrap.2016.130
- Davies, J. E. (1997). Managing information about people: Data protection issues for academic library Managers. *Library Management*, 18(1), 42-52. doi: 10.1108/01435129710157734
- Drobnicki, J. (1992). *The confidentiality of library users' records*. (ERIC Document Reproduction Service No. ED358846). Erişim adresi: https://academicworks.cuny.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.com/&httpsredir=1&article=1013&context=yc_pubs
- Dülger, M.V. (2018). İnsan hakları ve temel hak ve özgürlükler bağlamında kişisel verilerin korunması. *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5(1), 71-143. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1102271>
- Eroğlu, Ş. (2018). Dijital yaşamda mahremiyet (gizlilik) kavramı ve kişisel veriler: Hacettepe Üniversitesi bilgi ve belge yönetimi bölümü öğrencilerinin mahremiyet ve kişisel veri algılarının analizi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 35(2), 130-153. doi: 10.32600/huefd.439007
- European Commission. (1995). *Directive 95/46/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data*

- and on the free movement of such data. Erişim adresi: <https://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1995:281:0031:0050:EN:PDF>
- Garipey, L. W. (2019). *Undergraduate students' attitudes about the collection, use, and privacy of search data in academic libraries* (Yüksek lisans tezi). Virginia, Virginia Commonwealth University. doi: 10.25772/VHTT-PH27
- Gökçay, B. ve Arda, B. (2019). Kişisel sağlık verilerinin korunması kapsamında sağlık araştırmalarında etik bakış. *Türk Kardiyoloji Derneği Arşivi*, 47(3), 218-227. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1102271>
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2018). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: Felsefe-yöntem-analiz*. Ankara: Seçkin yayıncılık.
- Halk ve Çocuk Kütüphaneleri Yönetmeliği (1982, 19 Ağustos). *Resmi Gazete* (Sayı: 17787). Erişim adresi: <https://teftis.ktb.gov.tr/TR-14502/halk-ve-cocuk-kutuphanleri-yonetmeliği.html>
- Hashim, A. (2019, 17 Haziran). Graceland University data breach exposed sensitive personal information. *Latest Hacking News*. Erişim adresi: <https://latesthackingnews.com/2019/06/17/graceland-university-data-breach-exposed-sensitive-personal-information/>
- Henkoğlu, T. (2015a). *Hassas bilgi varlıklarının ve kişisel verilerin hukuksal düzenlemeler ile korunması ve bu kapsamda üniversiteler için bilgi güvenliği politikasının geliştirilmesi*. (Doktora tezi). Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=sY7m19PfcL6F1NUw-cr80Fflzh3dHi7TKshnXQxCYXffciLEDu53i8Y7rMDIRwrL>
- Henkoğlu, T. (2015b). Bilgi güvenliği ve kişisel verilerin korunması. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Henkoğlu, T. (2017). Kişisel verileriniz ne kadar güvende? bilgi güvenliği kapsamında bir değerlendirme. *Arşiv Dünyası*, 17-18, 36-47. Erişim adresi: <http://static.dergipark.org.tr/article-download/4797/9a69/4728/5a44e4d39b1f0.pdf?>
- Henkoğlu, T. ve Uçak, N. Ö. (2015). Üniversite kütüphanelerinde kişisel verilerin korunması. *Bilgi Dünyası*, 16(1), 45-74. Erişim adresi: <https://docs.google.com/viewerng/viewer?url=http://bilgidunyasi.xyz/index.php/bd/article/viewFile/472/508>
- International Federation of Library Associations. (2017). *Briefing: Impact of the General Data Protection Regulation 2018*. Erişim adresi: https://www.ifla.org/files/assets/clm/publications/briefing_general_data_protection_regulation_2018.pdf
- Johnson, B. S. (1989). A more cooperative clerk: The confidentiality of library records. *Law Library Journal*, 81, 769-802. Erişim adresi: <https://www.aallnet.org/wp-content/uploads/2018/01/Vol-81-lljv81n4-1989-769.pdf>
- Johns, S. ve Lawson, K. (2005). University undergraduate students and library-related privacy issues. *Library & Information Science Research*, 27(4), 485-495. doi:10.1016/j.lisr.2005.08.006
- Kızılöz, T. (2017). *Ankara'daki üniversite kütüphanecilerinin mesleki etik konusundaki bilinç ve yaklaşımları üzerine bir değerlendirme* (Yüksek lisans tezi). Erişim adresi: <http://bby.hacettepe.edu.tr/yayinlar/Tu%C4%9Fba%20K%C4%B1z%C4%B1l%C3%B6z.pdf>
- Kim, D. S. ve Noh, Y. (2014). A study of public library patrons' understanding of library records and data privacy. *International Journal of Knowledge Content Development & Technology*, 4(1), 53-78. doi: 10.5865/IJKCT.2014.4.1.053

- Kişisel Verileri Koruma Kurulu. (t.y.). *Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve Uygulaması*. Ankara: Kişisel Verileri Koruma Kurumu. Erişim adresi: <https://www.kvkk.gov.tr/yayinlar/K%C4%B0%C5%9E%C4%B0SEL%20VER%C4%B0LER%C4%B0N%20KORUNMASI%20KANUNU%20VE%20UYGULAMASI.pdf>
- Kişisel Verilerin Korunması Kanunu. (2016, 7 Nisan). *Resmi Gazete*. (Sayı: 29677). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6698.pdf>
- Kutlu, Ö. ve Kahraman, S. (2017). Türkiye’de kişisel verilerin korunması politikasının analizi. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 45-62. doi: 10.25272/j.2147-7035.2017.5.4.03
- Maceli, M. (2019). Librarians’ mental models and use of privacy-protection technologies. *Journal of Intellectual Freedom and Privacy*, 4(1), 18-32. doi: 10.5860/jifp.v4i1
- Magi, T. (2008). A study of United States library directors' confidence and practice regarding patron confidentiality. *Library Management*, 29(8/9), 746-756. doi: 10.1108/01435120810917341
- Martin, A. (2020, 30 Nisan). Warwick University was hacked and kept breach secret from students and staff. *Skynews*. Erişim adresi: <https://news.sky.com/story/warwick-university-was-hacked-and-kept-breach-secret-from-students-and-staff-11978792>
- Milli Eğitim Bakanlığı Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği. (2001, 22 Ağustos). *Resmi Gazete* (Sayı: 24501). Erişim adresi: <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/95.pdf>
- Milli Eğitim Bakanlığı Okul Kütüphaneleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. (2006, 27 Temmuz). *Resmi Gazete* (Sayı: 26241). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/07/20060727-1.htm>
- Milli Kütüphane Hizmetlerinden Yararlanılmasında Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (2010, 6 Eylül). *Resmi Gazete* (Sayı: 27721). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=14343&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- Nicholson, S. ve Smith, C. A. (2007). Using lessons from health care to protect the privacy of library users: Guidelines for the de-identification of library data based on HIPAA. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 58(8), 1198-1206. doi: 10.1002/asi.20600
- Noh, Y. (2017). A critical literature analysis of library and user privacy. *International Journal of Knowledge Content Development & Technology*, 7(2), 53-83. doi: 10.5865/IJKCT.2017.7.2.053
- Ocaklı, E. ve Soğuksu, D. (2005). Kütüphanelerde kullanıcı gizliliği. A.Yıldızeli ve H.K. Bahşişoğlu (Yay. haz.). *ÜNAK'05: Bilgi Hizmetlerinin Organizasyonu ve Pazarlanması*. İstanbul, 22-24 Eylül 2005 kitabı içinde (s. 220-239). İstanbul: Kadir Has Üniversitesi. Erişim adresi: <http://kaynak.unak.org.tr/bildiri/unak05/u05-21.pdf>
- Oltmann, S. M. (2017). Intellectual freedom in academic libraries: Surveying deans about its significance. *College & Research Libraries*, 78(6), 741-760. doi: 10.5860/crl.78.6.741
- Ömeroğlu, A. (2020). Kişilik haklarının Alkaya-Türkiye davası bağlamında kişisel verilerin korunması hukukuna göre incelenmesi. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 8(15), 309-342. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mdergi/issue/55178/757592>
- Özdemir, E. (2017). *Kütüphanecilik etiği: üniversite kütüphanelerindeki personelin etik algı ve davranışları* (Yüksek lisans tezi). Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=DPTyuy3wRPq_qvCPSqUB6z2kRR0yYP-ZmiTqqmwI4zXooIa68WNeYpTOuHf5ANOH
- Sınar, H. (2020). Kişisel verileri hukuka aykırı olarak verme, yayma ve ele geçirme suçu (TCK Md. 136). *Kişisel Verileri Koruma Dergisi*, 2(1), 33-62. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kvkd/issue/55487/751246>

- Singley, E. (2020). A holistic approach to user privacy in academic libraries. *The Journal of Academic Librarianship*, 46(3), 1-3. doi: 10.1016/j.acalib.2020.102151
- Sutlieff, L. ve Chelin, J. (2010). 'An absolute prerequisite': The importance of user privacy and trust in maintaining academic freedom at the library. *Journal of Librarianship and Information Science*, 42(3), 163-177. doi: 10.1177/0961000610368916
- Şahbaz, U., Alpaslan, İ. B., ve Sökmen, A. (2014). *Türkiye'de Kişisel Verilerin Korunmasının Hukuki ve Ekonomik Analizi*. (v.01). İstanbul Bilgi Üniversitesi & Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (Yay. haz.). Erişim adresi: https://www.tepav.org.tr/upload/files/1421853130-9.Turkiyede_Kisisel_Verilerin_Korunmasinin_Ekonomik_ve_Hukuki_Analizi.pdf
- Şerefoğlu Henkoğlu, H. (2019). Yapay zekâ uygulamaları ve kişisel verilerin korunması. B. Yalçınkaya, M. A. Ünal, B. Yılmaz ve F. Özdemirci (Yay. haz.). *Bilgi yönetimi ve bilgi güvenliği: eBelge- eArşiv- eDevlet- bulut bilişim-büyük veri- yapay zekâ sempozyumu* içinde (s. 171-196). Ankara: Ankara Üniversitesi. Erişim adresi: http://2019.ebeyas.org/wp-content/uploads/2020/01/BILGI_YONETIMI_VE-BILGI_GUVENLIGI_KITAP_23122019.pdf
- Şişkin, D. Ş. ve Çakmak, T. (2019). Türkiye'de kişisel verilerin korunması: 1996-2019 yılları arasındaki bilgi politikası belgelerine yönelik bir değerlendirme. B. Yalçınkaya, M. A. Ünal, B. Yılmaz ve F. Özdemirci (Yay. haz.). *e-BEYAS 2019: Endüstri 4.0 sürecinde bilgi yönetimi ve bilgi güvenliği: eBelge-eArşiv-eDevlet-bulut bilişim-yapay zekâ sempozyumu* içinde (s. 465-482). Ankara: Ankara Üniversitesi. Erişim adresi: <http://bby.hacettepe.edu.tr/yayinlar/T%C3%BCrkiyede-kisisel-verilerin-korunmasi-1996-2019-yillari-arasindaki-bilgi-politikasi-belgelerine-yonelik-bir-degerlendirme.pdf>
- Şişkin, D. Ş. (2020). *Üniversite kütüphanelerinde bilgi güvenliği ve kişisel verilerin korunması: Ankara'daki üniversite kütüphanelerinin değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi). Erişim adresi: <http://bby.hacettepe.edu.tr/yayinlar/Dilan%C5%9Ei%C5%9Fkin.pdf>
- Taştan, F.G. (2019, 31 Aralık). 2019'da Türkiye'de kişisel verilerin korunması. *Lexpera Blog*. Erişim adresi: <https://blog.lexpera.com.tr/2019-turkiye-kisisel-verilerin-korunmasi/>
- Third party. (t.y.). *Collins* içinde. Erişim adresi: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/third-party>
- Toplu, M. (2007). Kütüphaneciliğin etik sorunu ve Türkiye yaklaşımı. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(2), 186-217. Erişim adresi: <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/61/61>
- Torunlar, M. ve Özdemirci, F. (2019). *Bilginin bilgiyle savaşı: Belge ve bilgi yönetimi vizyonuyla*. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Tsompanakis, S. (2014). A discussion and suggestions on ethical barriers in librarianship: Information privacy, controversial materials and personal beliefs. *Library Philosophy and Practice*, 1-25. Erişim adresi: <https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/1127/>
- Tummon, N. ve McKinnon, D. (2018). Attitudes and practices of canadian academic librarians regarding library and online privacy: A national study. *Library & Information Science Research*, 40(2), 86-97. doi: 10.1016/j.lisr.2018.05.002
- Türk Kütüphaneciler Derneği. (2008). Düşünce özgürlüğü bildirgesi. Erişim adresi: http://37.230.106.98/~kutuphaneciorg/wp-content/uploads/Dusunce_Ozgurlugu_Bildirgesi-724x1024.jpg
- Türk Kütüphaneciler Derneği. (2010). Mesleki etik ilkeleri. Erişim adresi: <http://kutuphaneci.org.tr/bildirgeler/mesleki-etik-ilkeleri/>
- Türk Kütüphaneciler Derneği, Sosyal Medya Çalışmaları Grubu. (2018). Kütüphaneler için sosyal medya politikası. Erişim adresi: <http://kutuphaneci.org.tr/wp->

content/uploads/2018/03/K%C3%BCt%C3%BCphaneler-%C4%B0%C3%A7in-Sosyal-Medya-Politikas%C4%B1-TKD-Sosyal-Medya-Politikalar%C4%B1-%C3%87al%C4%B1%C5%9Fma-Grubu.pdf

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, Dijital Dönüşüm Ofisi. (2020). *Bilgi ve iletişim güvenliği rehberi*. Erişim adresi: https://cbddo.gov.tr/SharedFolderServer/Genel/File/bg_rehber.pdf

Ulus İlçe Halk Kütüphanesi Müdürlüğü. (t.y.). *Üye ön kayıt formu*. Erişim adresi: <http://uluskutuphanesi.gov.tr/Eklenti/59303,uye-form-yenipdf.pdf?0>

Yıldırım, F. N. (2019). *Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda kişisel verilerin korunması* (Yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Yılmaz, B. (2009). Bilgi ve belge yönetiminde (Kütüphanecilikte) etik: Kuramsal bir yaklaşım. *Kamu etiği sempozyumu* içinde (s. 1-6). Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü. <http://bby.hacettepe.edu.tr/yayinlar/etiksempozyum.pdf>

Yılmaz, M. (2012). Ahlak ve meslek ahlakına eleştirel bir bakış. *Türk Kütüphaneciliği*, 26(4), 762-768. Erişim adresi: <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/354/346>

Zan, B. U., Yazıcı, A. ve Yazıcı, S. (2016). A qualitative study on library ethics. *Journal of Human Sciences*, 13(3), 5826-5841. doi: 10.14687/jhs.v13i3.4292

Summary

University libraries are places where users can conveniently and freely research, study, and access the information they seek without any questioning. At this point, it is significant to ensure the privacy of the users' private lives and protect their personal data in university libraries.

In the literature, it is seen that internationally renowned Library and Information Science associations (ALA, ACRL, IFLA) have published documents and actions for libraries to protect users' privacy. However, it is detected that there is a lack of documents or guidelines addressing directly user privacy in university libraries in Turkey. However, it is seen that the topic of protection of personal data in university libraries has been covered in some articles in the publications of Turkish professional associations in the field of librarianship.

The study analyzes the current practices and approaches of university libraries in Ankara about the protection of personal data. In line with the analysis, practices related to the collection, processing, destruction, and transmission of personal data in the university libraries are investigated and the research questions are described as follows:

RQ1: How do the administrators in university libraries in Ankara manage the personal data in their libraries?

RQ2: In which points do the university libraries need improvements in practices about the management of personal data?

According to research questions, the data were collected by semi-structured interviews. In this regard, a form has been developed based on the literature review and the form consists of the questions related to the protection of personal data in university libraries. The form was firstly used in the interviews carried out with three decision-makers and a faculty member to detect its clarity and reliability. In light of the first insights obtained from the initial interviews, the form has been revised. Additionally, the committees of ethics approvals have been provided from the universities which they required for interviews. These universities are

Hacettepe University, Ufuk University, and Middle East Technical University. Along with the research permissions, appointments are organized with all university library administrators and the time intervals of each interview are scheduled. The data were collected from 15 university libraries consisting of 9 foundation university libraries and 6 state university libraries. Concerning the first research question (RQ1), it is seen that the university libraries in Ankara collect, record, classify, process, share, and destruct personal data in their activities. The findings also reflect that the analyzed libraries collect many personal data and these data show variety among the libraries. According to this result that is also related to research question 2 (RQ2), it is recommended that the libraries should collect personal data at the minimum level. Furthermore, the results reveal that almost half of the analyzed libraries do not provide consent for collecting and processing personal data. The libraries having consent for processing and collecting user data mostly hasn't provided details about the storage, destruction, and re-use procedures. Therefore, it is possible to say that the analyzed university libraries need to improve their personal data protection practices and approaches.

The results reveal that the university libraries in Ankara should improve their practices and approaches to provide user privacy. It is recommended that in the study the libraries should create their policies according to the law on the protection of personal data numbered 6698. Accordingly, it is also highlighted that the professional associations in Turkey should play an active role in guiding to libraries about the protection of personal data. Lastly, it is suggested that more studies analyzing the different aspects (such as decision-making, implementation of the decisions, and users as affected by the implemented decisions) should be carried out about the protection of personal data in libraries in Turkey.